

KÜTAHYA'DA İLK TOPLU SÖZLEŞME EFSANESİ

Aydınlık Gazetesi, 17 Haziran 2017

Yıldırım Koç

Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın, Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan açıklamasında (30.4.2017) dünya tarihindeki ilk toplu iş sözleşmesinin 1776 yılında Kütahya'da imzalandığını ileri sürdü.

Bu efsane 1969 yılından beri temcit pilavı gibi ısıtılıp ısıtılıp gündeme getiriliyor. Konuyu bilmeyen insanlar da bu efsaneye inanıyor.

EFSANE 1969 YILINDA DOĞDU

Efsaneye göre, dünyada ilk toplu iş sözleşmesi 1776 yılında Kütahya'da imzalandı.

1969 yılında Kütahya Belediye Başkanı Abdurrahman Kara bir toplantıda şunları söyledi: "Kütahya Şer'îye Mahkemesince 1180 tarihinde tescilli yapılan Fincancılar Cemiyeti anlaşması ile imal edilecek fincanlara ödenecek fiatlar tesbit edilmiştir. Bu konuda bir müeyyide getiren mahkeme kararı, bir toplu iş sözleşmesi mahiyetinde idi." (*Gerçek Haber Bülteni*, 28.4.1969, s.405)

23.6.1975 tarihli *Milliyet Gazetesi*'nde şu haber yayımlandı. "İlk toplu iş sözleşmesini imzaladıklarını iddia eden İngilizlerin sözleşmesi 1817 tarihini taşıyor." Ancak "dünyadaki ilk toplu iş sözleşmesi 1764 senesinde Kütahya'da imzalandı." Habere göre, Kütahya müze müdürü Durmuş Acar "ilk toplu iş sözleşmesinin bulunduğu belgeyi" göstermişti.

Bu efsane daha sonra çeşitli dergi ve kitaplarda tekrarlandı.

Halbuki tartışılan metin bir toplu iş sözleşmesi değil, loncanın hakimi olan ustaların yöneticilerinin kendi aralarında imzaladıkları bir belgedir. Belgenin altında kalfaların ve çırakların veya onların temsilcilerinin imzası yoktu. Büyük olasılıkla, bazı ustaların daha yüksek ücret vererek birbirinin kalfa ve çıraklarını ayartmasını ve düşük ücretler yoluyla haksız rekabete başvurulmasını önlemek amacıyla düzenlenen bu metin, kesinlikle bir toplu iş sözleşmesi değildir.

23 yıl önce, 11.2.1994 tarihli *Aydınlık*'ta "İlk Toplu İş Sözleşmesi Ne Zaman İmzalandı?" başlıklı yazımda bu iddianın gerçekdışı olduğunu anlatmıştım.

2010 yılında yayımlanan *Yanlış-Doğru Cetveli, İşçi Sınıfı Tarihi Yazımında İnatçı Hatalar* (Epos Yay., s.57-60) kitabımda da hangi dergi ve kitaplarda bu hatanın tekrar tekrar yapıldığını sergilemişim.

1776 YILINDAN ÖNCEKİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Bu iddia iki açıdan yanlış.

Birincisi, bu belge işçilerle işverenler arasında imzalanmış bir sözleşme değil.

İkincisi, 1776 yılından önce imzalanmış toplu iş sözleşmeleri var.

İngiliz sendikacılık hareketi tarihinde toplu iş sözleşmesi niteliğinde bilinen ilk belge 1817 değil, 1696 tarihini taşıyor. Pelling'in *A History of British Trade Unionism* (Penguin, Suffolk 1988, s.11) kitabında 1696 yılında 12 kalfanın, ücretlerinde bir indrimi önlemek amacıyla toplu görüşme yaptıklarından söz ediliyor.

Hollanda'da 1718-1719 yıllarında giyim endüstrisindeki ve tersanelerdeki işçiler bir dizi grev yaptılar. 1729 yılındaki grev sonrasında ise işçilerle işverenler arasında bir toplu iş sözleşmesi imzalandı. (Ponomarev,B.N., *The International Working-Class Movement, Volume 1, The Origins of the Proletariat and Its Evolution as a Revolutionary Class*, Progress Publishers, Moskova, 1980, s.87.)

Ayrıca, Avrupa'da Orta Çağ'da kalfa örgütleriyle işverenlerin ücretler ve çalışma koşulları konusundaki görüşmeleri için şu kaynağa bakılabilir: Catharina Lis ve Hugo Soly, "An Irresistible Phalanx': Journeymen Associations in Western Europe, 1300-1800," Lis,C.-Lucassen,J.-Soly,H. (ed.), *Before the Unions, Wage Earners and Collective Action in Europe, 1300-1850, International Review of Social History*, Vol.39 (1994), Supplement 2, Amsterdam, 1994, s.11-52.

Efsaneler bugünü kurtarmıyor.